

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНИЙ ЗМІСТ СУЧАСНОЇ ФІЗИЧНОЇ І СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ

На основі науково-методичних уявлень розроблена схема складних взаємодій та взаємозв'язку між окремими компонентами, що складають суть системи.

Для викладачів фізичного виховання та тренерів, навіть тих, що мають значний стаж роботи та певні успіхи, недостатньо використовувати досягнутий рівень методичної підготовки: їм треба постійно творити особисту технологію викладання, постійно удосконалювати її, опанувати і застосовувати на практиці тонкощі методичних дій та прийомів.

Розробки в галузі системно-структурної орієнтації, наочні уявлення про дії різноманітних факторів складають зміст та структуру процесу фізичного виховання, допомагають у деталях усвідомити і здійснювати найбільш ефективні шляхи в розвитку особистості [1,2].

В теорії та практиці фізичної культури склалися уявлення та затвердилися поняття спеціальних факторів, показників, методичних прийомів - певні формулювання та інші категорії, що відображають різноманітні дії (впливи), які складають базу і суть фізичної та спортивної підготовки [3].

Як система, фізична і спортивна підготовка (СФ і СП) являє собою комплекс спрямованих дій, елементи якого стимулюють розвиток і вдосконалення як загальних моторних функцій, так і окремих моторних можливостей, потрібних у певних, необхідних для даної фізичної діяльності пропорціях [3].

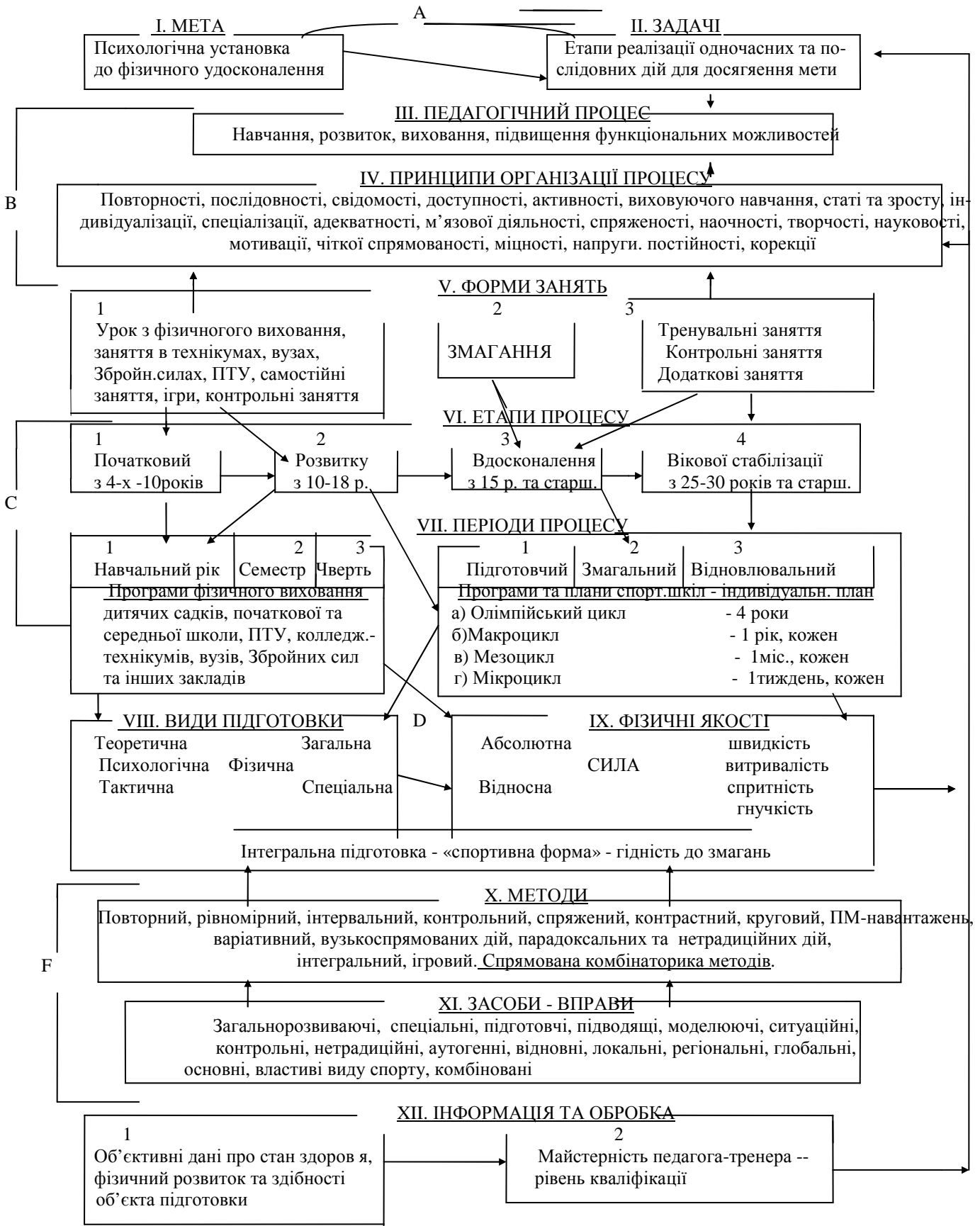
Структура СФ і СП характеризується наявністю основних елементів (на схемі I-XII), взаємодії яких відображають специфіку фізичного виховання в загальному вигляді та відрізняються складним змістом, - насиченістю множиною внутрішніх компонентів, яким у свою чергу належить властивість мобільності - здібність змінювати ступінь участі того чи іншого внутрішнього компонента в залежності від потреб та характеру моторної діяльності задіяних фізіологічних механізмів. Так, фахівцям зрозуміло, що, наприклад, у розвитку фізичних якостей (на схемі IX) біг на короткі дистанції відрізняється значно більшою факторною вагою якості швидкості, а в бігу на довгі дистанції домінує витривалість. Така цілеспрямована мобільність, яка змінює ступінь задіяності внутрішніх компонентів, змінює вихідні параметри основного елемента і підвищує ефективність системи в цілому, тобто надає СФ і СП корисної стабільності за рахунок варіативності внутрішніх компонентів [3-5].

На схемі відображено, що деякі основні елементи через тісний функціональний взаємозв'язок об'єднані в більш крупні підсистеми - «блоки» (А, В, С, ...) Так, у СФ і СП блок «А» складається з двох основних елементів (I - мета і II - задачі), де I - психологічна установка є пусковим моментом дії як потреба до фізичного удосконалення, повноцінного і всебічного розвитку особистості. А в разі спортивного напрямку - як прагнення до найвищих досягнень у даному виді спорту. В обох напрямках наявна мотивація необхідності підвищення опору організму в зв'язку з тим, що постійно погіршуються умови оточуючого середовища. II - задачі, виступає в блоці «А» як функція послідовного планування, тобто вибору певних педагогічних засобів для досягнення успіхів на шляху до мети. Задач може бути енна кількість, вони можуть коректуватися, змінювати зміст і спрямованість процесу за принципом дії зворотного зв'язку в СФ і СП [5]. Таким чином блок «А» вдосконалює педагогічний процес (III), який разом з принципами організації процесу (IV) складає блок «В».

Педагогічний процес (III) втілюється в тих формах занять (V), які більше відповідають меті, задачам, спрямованості в розвитку особистості. Для загального розвитку та більш численних груп тих, хто займається, використовують форми уроків і академічних занять (V-1), для спортивних досягнень - тренувальні заняття (V-3), але в кожному випадку використовуються змагання (V-2) як форма тестової об'єктивної інформації досягнутого рівня підготовленості.

Блок «С», що включає основні елементи: VI - етапи та VII - періоди процесу, показує, що в життєвому циклі фізична підготовка розділюється на 4 етапи, пов'язані з можливостями, спортивною кваліфікацією та зростом тих, що займаються (VI-I-4). Періодизація процесу (VII) загального фізичного розвитку ведеться на основі програм закладів (VII-1) головним чином за навчальними роками, а підготовка спортсменів здійснюється в дитячих спортивних школах, у школах вищої спортивної майстерності, за тренувальними циклами (VII-2), де кожен макрокцикл (1 рік) розділюється на 3 періоди (VII-2, 1-3). В підсистемі блоку «D» взаємодіють два основні елементи: види підготовки (VIII) і фізичні якості (IX), де діє найбільш тісний функціональний взаємозв'язок між рівнем розвитку окремих фізичних якостей та фізичною підготовкою (загальною або спеціальною, в залежності від обраної мети). Під час змагань домінуючу роль грає інтегральна підготовка (блок «С») як збалансований рівень розвитку якостей, необхідних у цьому виді спорту за всіма видами підготовки, що віддзеркалює поняття "спортивної форми" [3].

СИСТЕМА ФІЗИЧНОЇ ТА СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Крім вищевказаного, необхідна якість процесу забезпечується взаємодіями внутрішніх компонентів блоку «F», який створюють методи (X) та засоби (XI), котрі згідно з конструктивним вибором залежно від задач забезпечують ефективність СФ і СП. Такий вибір внутрішніх компонентів усіх підсистем втілюється на підставі зібраної та поступаючої інформації (XII) про наявність необхідного комплексу різних показників, що складають «портрет» об'єкта, з чого робляться висновки про необхідність тих чи інших педагогічних дій та заходів для заповнення недостаючих потреб у цьому комплексі.

Системно-структурний підхід до розв'язування задач фізичної та спортивної підготовки допоможе фахівцям-практикам використовувати найбільш ефективні шляхи для досягнення бажаної мети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Озолин А.Г. О методике обучения в спорте //Теория и практика физ.культуры, 1975. - № 7. - С. 8-10.
2. Учение о тренировке. Пер. с нем. /Под ред. Д.Харре. - М.: Физкультура и спорт, 1971. - 328 с.
3. Зациорский В.М. Физические качества спортсмена. - М.: Физкультура и спорт, 1970. - 200 с.
4. Болобан В.Н. Дидактика и высшее мастерство акробатов //Теория и практика физ.культуры, 1981. - № 5. - С. 11-13.
5. Анохин П.К. Очерки по физиологии функциональных систем. - М.: Медицина, 1975. - 448 с.

Айунц Лерн Рачикович - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Франка.

Наукові інтереси:

- моделювання взаємозв'язків між головними категоріями та компонентами процесу фізичного виховання;
- визначення місця та структуризації головних понять процесу фізичного виховання.